

Pelcová, Naděžda

[Tillich, Paul. Lidské tázání po nepodmíněném]

Religio. 1998, vol. 6, iss. 1, pp. 102-103

ISSN 1210-3640 (print); ISSN 2336-4475 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/124839>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

koubkových argumentací ve vztahu ke kalichu.

Nakonec tedy právě Jakoubek za Střebra, který projevil pro eucharistii hluboké přesvědčení a jehož oslovila myšlenka eucharistie jako prostředku k nápravě církve, je nejdůležitější osobností utrakvistické polemiky. Nikoli náhodou Jakoubek říká, že k boji o nezbytnost kalicha byl vyzván zjevením, které pojmenovává výrazem *revelacio*, a také poznáním, k němuž dospěl studiem. Jaký význam mělo pro Jakoubka svátostné přijímání, dokumentuje autorka v závěru studie zdánlivě nepatrnou odlišností Janovova eucharistického učení od učení Jakoubkova, zdůrazňujícího tělo a krev Páně vnímatelné smysly. Svě přesvědčení mohl Jakoubek opřít o slova Pseudo-Dionysia Areopagity, který praví, že člověk pro svůj sklon k smyslovému chápání potřebuje smysly vnímatelnou svátost.

Neoddělitelnou a zásadní částí práce je edice čtyř polemických spisů, dokumentující nelehkou cestu ke kalichu. Jejich zpřístupnění tak rozšiřuje pramennou základnu pro bádání o *sub utraque* v Čechách.

PAVLÍNA PAZDEROVÁ

Paul Tillich, Lidské tázání po nepodmíněném, Praha: HTF UK 1997, 86 s.

Centrum pro náboženský a kulturní dialog při Husitské teologické fakultě UK v Praze vydalo na sklonku roku 1997 v edici Pontes pragenses útlou knížku, uvádějící čtenáře do života a díla jednoho z nejvýznamnějších teologů a filosofů 20. století.

Kniha má tři části. Stař Gerta Hummela, současného předsedy Tillichovy společnosti, nese název „Paul Tillich (1886-1965) – Život a dílo“, Zdeněk Kučera nazval svůj příspěvek „Otázka pravdy v díle Paula Tillicha“, třetí část představují vybrané Tillichovy texty v překladu Z. Kučery a J. B. Láška, které vycházely postupně v našich teologických časopisech v polovině osmdesátých let.

Hummel představuje Tillicha jako významnou myslitelskou osobnost, vyznačující se hlubokým sociálním cítěním, osobní anga-

žovaností ve věcech týkajících se práv a důstojnosti člověka, šance a naděje na plný a šťastný život. Německá perioda Tillichova působení a teologického myšlení (od 1. světové války do r. 1933) je zde označena termínem „apologetická teologie“. To je teologie, která dává odpovědi. Je to teologie, která neučí a nepoučuje, ale zprostředkovává spojení mezi lidským bytím a evangelijním poselstvím, mezi syrovou životní realitou a teologickou reflexí, mezi skutečnými otázkami životní situace a odpověďmi, které nabízí evangelium (s. 8-9). Zde Tillich poprvé uvedl v život kredo vlastní existence: být poutníkem a také poutem – „mostem“ mezi dějinnými epochami, mezi rozdílnými formami životní orientace, mezi evangelijními a lidmi práce, mezi křesťanstvím a politikou, teologií a kulturou, technikou a životem. Tato doba horečného teologického bádání, intelektuálního hledání a politického profilování v tzv. náboženském socialismu je přetata nástupem nacionálních socialistů k moci. Tillich je pro své názory a neohrožený jednání prvním nežidovským děkanem zbaveným svého úřadu.

Stejně jako celá řada jeho spolupracovníků z Frankfurtské univerzity (Horkheimer, Adorno či Mannheim) volí i Tillich americký exil. Pojednání o jeho americké periodě postihuje Tillichovu teologickou a učitelenskou činnost, stejně jako nové podoby jeho veřejné a politické práce. Tillichova činnost pro Hlas Ameriky, Svěpomoc pro emigranty z Německa, jeho aktivita v Radě demokratického Německa jsou opět výrazem nejen angažovanosti, ale také jeho vlastní životní a lidské orientace: být spojnicí, mostem mezi kontinenty a lidmi různých národů.

Stař Z. Kučery nás nejprve uvádí do recepce Tillichova díla v teologickém snažení Československé církve husitské, spjaté především se jménem Z. Trtíka, jenž v řadě svých studií, statí a komentářů rozvinul a analyzoval řadu korelací, styčných bodů, i základní rozdíly.

Samatná analýza hlavních teologických problematiky Paula Tillicha je založena na Tillichově formulaci: „Můj hlavní, základní teologický problém je vztah absolutního, jež je dáno v myšlence Boha, a relativního, jež náleží k lidské skutečnosti“ (s. 19). Studie nám zprostředkovává hlavní východiska Tillichova myšlení založená na radikálním prožitku

okolností života moderního člověka, neoslovitelného z tradičních křesťanských pozic, pro něhož není bůh supranaturální bytostí, ale to, co se nám dává v samotném lidství, v tzv. dimenzi hloubky. Autor ukazuje, jak Tillichova teologie v sobě zahrnuje schopnost podržet v jednotě napětí mezi profánním a sakrálním, mezi tím, co je autonomní a heteronomní, tím, co je transcendentní a imanentní. Pokus o uchopení povahy skutečnosti ontologicky, terminologií metafyziky, ukazuje pohyb filosofického Tillichova tázání, které otevírá dveře pro teologické odpovědi a teologickou odpovědnost. Tillichova otázka, jak se bůh člověku zprostředkovává a jak si člověk zprostředkovává tuto okolnost býtí, je formulována jako zkušenost nepodmíněného v podmíněném, jako zkušenost víry, jejímž výrazem je odvaha k bytí.

Studie zdůrazňuje ústřední hledisko Tillichova pojetí lidské skutečnosti spjaté s pojmem „hranice“. K lidské existenci přináležet býtí na rozhraní, oscilovat na hraně mezi vlastními možnostmi a schopností přesahu, mezi konečností a věčností. Člověk potřebuje odvahu, aby unesl svůj osud, vzepřel se úzkosti z prázdnoty i strachu ze smrti, což lze jenom smysluplnou participací na skutečnosti světa.

Třetí část tvoří ukázky vlastních Tillichových textů: 1. Problém osobního Boha (překlad Z. Kučera), 2. Podstata náboženské řeči, 3. Existenciální analýza a náboženské symboly, 4. Oprávnění a význam náboženských symbolů, 5. Symboly víry (překlad J. B. Lásek).

Nová edice těchto Tillichových textů v kvalitních překladech představuje významný počin, jenž umožní studentské, teologické i filosofické veřejnosti seznámit se s pozoruhodným myšlenkovým dílem velkého dosahu pro evropské a americké myšlení.

Slabinou promyšleně koncipované knížky je však neobvyklé množství skoro neuvěřitelných tiskových (např. transdendentní a transcendentní na s. 52), a gramatických chyb nebo výpadku písmen, které zásadně mění význam toho, co chtělo být řečeno (např.: „Zatím co výřčí teologii má naše bohosloví zásadní výhry,“ [s.17], kde autor patrně zamýšlel říci výhrady a nikoli výhry). Této knize proto přejí „rozumějícní“ (nejen Tillichovi) čtenáře a autorům dalších svazků

Pontes pragenses šťastnější ruku při výběru nakladatelství a pečlivého redaktora.

NADĚŽDA PELCOVÁ

Luther H. Martin, Helénistická náboženství, Brno: Ústav religionistiky FF MU 1997, xx+162 s.

Srovnáváme-li první v češtině dostupnou monografii o helénistických náboženstvích s velkými standardními pracemi, musíme si nejprve uvědomit, že jde o přehledný úvod, jak to výslovně čteme v podtitulu původního anglického vydání. Rozsah a množství shromážděných informací je jen zlomkem toho, co podávají velké práce J. Prümme (*Religionsgeschichtliches Handbuch*, 1954) a především M. P. Nilssona (*Geschichte der griechischen Religion II*, 1961²).

Přesto najdeme v Martinově knížce mnoho závažných informací v přehledném podání a v novém pojetí.

Po úvodu, v němž autor obecně charakterizuje helénistické myšlení, následuje dosti podrobná první kapitola – analýza Apuleiova „Zlatého osla“ s ohledem na jeho XI. kapitolu. Celý román je pomocí bližší analýzy vyprávění o Psýché dešifrován jako alegorické vyjádření Cesty života utvářené (helénistickým) náboženstvím (starší teze, kterou formuloval už K. Kerényi). Následuje kapitola o lidové zbožnosti (astrologie, věštění, zázračné léčení) a o tom, jak do ní přímo či nepřímo pronikly vlivy filozofie, a po ní nejobsažnější kapitola o mystériích. Čtvrtá kapitola, nazvaná „Reformy a inovace“ (tj. starších náboženských tradic), řadí do této kategorie vedle Dionýsova a Mithrova kultu mimo jiné i judaismus a křesťanství. Pátá kapitola je věnována gnózi v širším slova smyslu včetně hermetismu a manicheismu, v nichž autor vidí dovršené transcendentních (mužských) tradic helénistického náboženství. V závěru (s. 135-142) se dočteme o předpokladech pozdějšího úspěchu křesťanství. Vycházel z toho, že se Ježíšovi stoupenci ve své inovaci apokalyptiky novým křesťanským mýtem o sestupujícím a vystupujícím vykupiteli vyhnuli gnostické jednostrannosti